

Iz zgodovine Šiške

Utrinki iz bližnje in daljne preteklosti (1)

Paleolitskih sledov človeškega življenja na ozemlju današnjega ljubljanskega prostora, ki vključuje tudi področje Šiške, ne poznamo in jih bo verjetno tudi v bodoče težko odkriti, ker so morebitni ostanki v znatnih globinah. Pa tudi votlin tu ni, ki bi tedanjim ljudem služile za prebivališča oziroma začasne lovske postojanke. Gotovo pa so tedanji ljudje na svojih neprestanih pohodih za lovskim plenom hodili tudi po omenjenem ozemlju.

● Iz mlajše kamene dobe, ki je pri nas trajala od leta 3000 do 2000 pred našim štetjem, so zlasti pomembna kolišča na ljubljanskem barju, katerih nastanek arheologi datirajo v konec mlajše kamene dobe in je njih obstoj segal vse tja v dobo brona, ki je pri nas trajala od približno leta 1800 do leta 1000 pred našim štetjem.

● V železni dobi (starejša je trajala pri nas od leta 1000 do leta 350 pred našim štetjem, mlajša pa od okrog leta 350 pred našim štetjem do začetka našega letostetja) so na ozemlju današnjega ljubljanskega prostora živeli Iliri (Japodi), za njimi pa so prišli Kelti (Tavriski). Strokovnjaki domnevajo, da je v starejši železni dobi nastala naselbina-gradišče na grajskem hribu in da je bila stalna naselbina že tudi na Šišenskem hribu in na Rožniku, na območju Šišenskega hriba so bile odkrite gomile, ki bi lahko pripadale tej dobi, vendar to še ni raziskano. Domneva se, da je bilo gradišče tudi na predelu med Trato in Šentvidom, katerega vrh je nosil naziv »gradišče«, vendar danes o njem ni sledu. V mlajši železni dobi je nastal okrog širšega okoliša današnje Ljubljane cel sistem gradišč, ki so se vrstila od Šentvida nad Ljubljano mimo Repenj in morda Šmarne gore, Rašice, Crnuč, Mengša itd. Ta sistem gradišč je bil zgrajen verjetno zaradi pritiska Rimljanov, ki so po ustanovitvi Akvile leta 181 pred našim štetjem vse bolj težili razširiti svoje posest na naše ozemlje in dalje proti Podonavju. Pred prihodom Rimljanov na ozemlje današnjega ljubljanskega območja so tu živele plemenske skupine Ilirov, Kelto in Venetov. Omenjeni prostor je skupaj z Gorenjsko pripadal Noriškemu kraljestvu, ki je imelo svoje središče v celovški kotlini. Naselbina Emona je tedaj že obstajala; ime Emona je ilirskega izvora in so ga pozneje prevzeli Rimljani, ko so zasedli te kraje.

● Ozemlje današnjega ljubljanskega prostora so Rimljani zasedli potem, ko so leta 35 pred našim štetjem zavzeli ozemlje od Akvile do Siska. Na predelu okrog današnjega Gradišča v Ljubljani je v Avgustovi dobi, verjetno okrog leta 6 do 9 po našem štetju, nastalo utrjeno legijsko taborišče. Po prestavitvi XV. legije Apollinaris v letih med 14 in 15 po našem štetju v Carnuntum ob Donavi, so se v opustošeno taborišče naseljevali rimski kolonisti. Rimska naselbina Emona je bila povzdignjena na stopnjo rimske kolonije in je postala upravno središče Gorenjske ter dela Dolenjske in Notranjske. Bogastvo Emona je

Pozlačena bronasta ločna fibula iz grobišča Vzhodnih Gotov v Dravljah.
Foto: Habič. Iz kataloga stalne zbirke Mestnega muzeja v Ljubljani.

slonelo na izkoriščanju brezpravne plasti sužnjev povečini staroselcev, kar je bilo značilno za sužnjeposestniški družbeni sistem. Višje plasti so v mestu tvorili veleposestniki; močno pa je bila razvita tudi trgovina in obrt. Arheološke najdbe nam poleg drugega pričajo tudi o tem, da so Rimljani v Emoni gradili vodovode in vodo dobivali tudi iz studencev izpod Rožnika oziroma iz Šišenskega hriba. Po mnenju pokojnega dr. Klemenca je emonskemu vodovodu dajal vodo tudi studenec Slatek pri Kamni gorici v bližini Dravelj ter pravi, da je ta izvor ljudstvo imenovalo Rimski vrelec in da je od tod vodil vodovod skozi današnjo Šiško proti predelu nekdanje Emona. Na področju Zgornje Šiške je bil že v 18. stoletju najden žrtvenik, ki ga je v čast bogu Herkulu postavil L. Clodius; to nam kaže na pomembnost tega predela že v starih časih.

● V času propadanja rimskega imperija in preseljevanja ljudstev, zlasti v 5. in 6. stoletju našega štetja je Emona precej trpela. Razna barbarska plemena so tu čez vdirla na ozemlje rimske države in dalje proti Rimu ter na svoji poti ropala in požigala. Nekatera ljudstva so se dalj časa zadržala na območju današnjega ljubljanskega teritorija, druga so hitreje odšla dalje proti Rimu. Najhujši so bili sredi 5. stol. Huni, ki so pod vodstvom Atila porušili in požgali Emona. Obubožani prebivalci so si nato zgradili nove hišice toda mesto si ni več opomoglo do nekdanjega blagostanja. Med ljudstvi, ki so za nekaj časa zasedla naše predele, je omeniti zlasti Vzhodne Gote; ki so imeli pri nas oblast od konca 5. stoletja do vključno prve polovice 6. stoletja. Iz tega časa datirajo dragocene arheološke najdbe — grobišče na draveljskem polju, ki so ga odkrili pri gradnji

stanovanjskih stolpnic v letu 1968 in 1969. Ob samem odkritju je bila domneva, da gre za talce iz druge svetovne vojne; po prihodu strokovnjaka za arheologijo dr. Ljudmila Plesničar pa je le-ta ugotovila, da gre za arheološko najdbo in takoj odredila vse potrebno za strokovni poseg. Žal je bilo najmanj 10 grobov že uničenih z nestrokovnim izkopom, misleč, da so to grobovi iz druge svetovne vojne. Najdbe, ki so jih našli na omenjenem prostoru se danes nahajajo v Mestnem muzeju v Ljubljani. Večina pokojnikov je pripadala germanskim Vzhodnim Gotom. Umrle so pokopavali v izdolbenih poldeblih ali pa so jih zasuli. Pri skeletih so opazne deformacije glave, kar je bilo tedaj značilno za narode, ki so prihajali z vzhoda in je bilo lepote ali kulturnega pomena. Poleg skeletov so našli o grobovih še razne predmete, ki kažejo, da naselbina, kateri je grobišče pripadalo, ni imela poljedelskega značaja ampak vojaško utrdbeni; kje se je ta naselbina nahajala in kakšen je bil odnos Emona do nje je še zavito v temo. V grobovih najdeni predmeti govorijo o smislu za razkošje in bogastvo oblik zlasti pri okrasnih predmetih kot so sponke, fibule, pasne sponke, prstani, uhani itd. Izdelani so bili iz raznih kovin in okrašeni s poldragimi kamni v raznih barvah. Opazen je vpliv antične dediščine. Vmes so tudi predmeti praktične rabe — noži, koščen glavnik, železne sponke itd. Na območju, kjer so našli omenjeno nekropolo se danes nahajajo stolpnice Krajevne skupnosti Franca Rozmana-Staneta, le Gotska ulica med njimi spominja na Vzhodne Gote, ki so nekoč prebivali nekje na področju Šiške in imeli tu svoje pokopališče.

● Ko so v drugi polovici 6. stoletja Langobardi odšli iz naših krajev v Italijo, so na izpraznjeno mesto pritisnili bojeviti nomadski Obri in z njimi povezani Slovani, ki so kot poljedelski življeli težili po stalni naselitvi; ljub-

Zlat prstan z almandinskimi vložki iz grobišča Vzhodnih Gotov v Dravljah.

Foto: Habič. Iz kataloga stalne zbirke Mestnega muzeja v Ljubljani.

ljanski prostor so dosegli okrog leta 580 po našem štetju. Emona je bila v tem času le še ruševina, ki ji kasneje ne vedo niti več njene imena; njeno prebivalstvo se je že prej pred navali barbarskih plemen umikalo v notranjost matične dežele in v obmorske kraje ali na težko dostopne predele. Ostanke zidov rimske Emona so Slovani imenovali Gradišče, prostoru ob nekdanjem obzidju Emona pa so dali ime Mirje. Ruševine rimske Emona so služile kot kamnolom za nove gradnje pri nastajanju nove slovanske naselbine v bližini emonskih ruševin, ki se je vse bolj širila pod grajski hrib in dala osnovo nastanku mesta Ljubljane.

Literatura: Katalog stalne zbirke Mestnega muzeja v Ljubljani — Arheološka obdobja Ljubljane (Puš Ivan, Ljudmila Plesničar in Marjan Slabe, Lj. 1973. Josip Klemenc: Zgodovina Emona, Lj. 1955.)

Anka Benedetič